

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Методичні матеріали
щодо забезпечення самостійної роботи студентів
з дисципліни
«Актуальні проблеми вищої нервової діяльності та психофізіології»
(для аспірантів)

Київ - 2018

Підготовлено доктором медичних наук, доцентом, професором кафедри психології МАУП Коляденко Н.В.

Затверджено на засіданні кафедри психології (протокол № 8 від 20 березня 2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально – наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук (протокол № 9 від 28 березня 2018 р.)

Коляденко Н.В. Методичні рекомендації до семінарських та практичних занять з дисципліни «Актуальні проблеми вищої нервової діяльності та психофізіології» для аспірантів. – К.; МАУП, 2018. – 17 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, методичні вказівки щодо змісту інформації, яка має бути обговорена на занятті, основні поняття до кожної теми, план семінарсько-практичного заняття (питання до семінарської частини та зміст практичної частини), питання, які виносяться на самостійне опрацювання, творчі завдання для практичної роботи, список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні матеріали містять завдання для самостійної роботи з курсу «Актуальні проблеми вищої нервової діяльності та психофізіології» для аспірантів, складені відповідно до програми вивчення дисципліни, що передбачають підготовку відповідей на контрольні питання та завдання, а також розв'язання проблемних ситуацій та творчих завдань.

Мета самостійної роботи передбачає закріплення теоретичних знань аспірантів у рамках програмового змісту дисципліни, розвиток у них вміння застосовувати ці знання при аналізі конкретних психологічних феноменів та ситуацій. Питання для самоконтролю передбачають активізацію знань тем курсу, розширення діапазону теоретичних знань з основних проблем і напрямків дослідження вищої нервової діяльності та психофізіології людини, вивчення основ психофізіологічних механізмів регулювання функцій організму, здобуття аспірантами вмінь та навичок з проведення наукових досліджень і застосування знань з вищої нервової діяльності та психофізіології на практиці. Творчі завдання передбачають розвиток уміння застосовувати набуті теоретичні знання для організації та проведення наукових досліджень вищої нервової діяльності, аналізу різноманітних теоретичних та конкретних прикладних проблем психофізіології.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни «Актуальні проблеми вищої нервової діяльності та психофізіології» аспіранти повинні:

Знати:

- предмет і завдання психофізіології;
- місце психофізіології в системі наукового пізнання;
- основні напрямки психофізіології;
- методи психофізіології;
- спосіб вивчення вищої нервової діяльності людини методами психофізіології;
- роль біологічних факторів у психічній діяльності людини;
- анатомічні основи психофізіології, структуру і функції центральної нервової системи;
- можливості застосування знань з психофізіології та вищої нервової діяльності людини в практичній і медичній психології;
- можливості застосування знань з вищої нервової діяльності та психофізіології в організації та проведенні наукових психологічних досліджень.

Вміти:

- організовувати і проводити дослідження нейрофізіологічних механізмів психічних явищ;
- користуватися традиційними і електрофізіологічними методами досліджень в психофізіології.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
з дисципліни
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ПСИХОФІЗІОЛОГІЇ»

№	Назва змістових модулів і тем
Змістовий модуль 1. Поняття вищої нервової діяльності та психофізіології	
Тема 1	Поняття про вищу нервову діяльність. Предмет і завдання психофізіології.
Тема 2	Історія розвитку психофізіології та сучасні проблеми дослідження вищої нервової діяльності.
Тема 3	Міждисциплінарні зв'язки психофізіології
Змістовий модуль 2. Загальна психофізіологія	
Тема 4	Роль біологічних факторів у психічній діяльності
Тема 5	Фізіологічні та біохімічні зміни в нервовій системі в процесі активності організму
Тема 6	Анатомічні основи психофізіології. Структура і функції центральної нервової системи.
Змістовий модуль 3. Методи дослідження в психофізіології	
Тема 7	Дослідження нейрофізіологічних механізмів психічних явищ
Тема 8	Традиційні та електрофізіологічні методи досліджень у психофізіології
Тема 9	Значення психодіагностичних досліджень у психофізіології
Змістовий модуль 4. Окремі напрямки психофізіології	
Тема 10	Психофізіологія відчуттів і пізнавальних психічних процесів
Тема 11	Психофізіологія емоційно-мотиваційної сфери, активності, сну і стресу
Тема 12	Диференціальна психофізіологія
Всього годин: 120	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Поняття вищої нервової діяльності та психофізіології

Тема 1. Поняття про вищу нервову діяльність. Предмет і завдання психофізіології

Нервова система як фізіологічна система організму. Регулююча, з'єднуюча, узгоджувальна та керуюча функції нервової системи, її значення для забезпечення взаємодії організму з оточуючим світом. Основи фізіології вищої нервової діяльності: умовні та безумовні рефлекси, формування поведінкового акту, функції кори та підкірки головного мозку.

Мета: Дати поняття про вищу нервову діяльність і розуміння психофізіології як науки, розкрити основні поняття фізіології вищої нервової діяльності

Методичні вказівки: при виконанні завдань аспірантам необхідно звернути увагу на те, яку роль відіграє нервова система в організмі людини, зрозуміти її значення та функції

Словникова робота: нервова система, фізіологія вищої нервової діяльності, кора та підкірка головного мозку, рефлекси

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте значення нервової системи в організмі людини.
2. Назвіть функції нервової системи.
3. Дайте визначення умовних і безумовних рефлексів.
4. Які функції кори та підкірки головного мозку?

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Переглянути навчальний фільм про фізіологію вищої нервової діяльності.
2. Скласти план експерименту щодо формування умовного рефлексу.

Теми рефератів

1. Історія розвитку психофізіології.
2. Еволюція нервової системи.
3. Функції головного та спинного мозку людини, їх взаємодія.

Тема 2. Історія розвитку психофізіології та сучасні проблеми дослідження вищої нервової діяльності

Уявлення про вищу нервову діяльність в стародавньому світі (Єгипет, Давня Греція). Вчення Гіппократа про темпераменти і поведінкові акти людей. Відображення психофізіологічних аспектів у Каноні лікарської науки Авіценни. Поняття про рефлекси в працях Р. Декарта. Значення експериментальних психологічних досліджень В. Вундта для розуміння психофізіологічних механізмів діяльності організму. Розвиток рефлексології в працях М.І. Сеченова та І.П. Павлова. Напрямки психофізіологічних досліджень у радянські часи. Сучасні питання психофізіологічної науки в Україні і світі. Філософські основи психофізіології. Розуміння психічного як продукту діяльності мозку. Принцип психофізичного дуалізму, встановлення кореляцій між певними психологічними і фізіологічними параметрами.

Мета: Дати поняття про історію розвитку психофізіології як науки, визначити напрямки сучасних досліджень вищої нервової діяльності.

Методичні вказівки: при виконанні завдань аспірантам необхідно звернути увагу на історичні етапи розвитку вчення про вищу нервову діяльність, а також значення експериментальних досліджень у психофізіології.

Словникова робота: поведінкові акти, темперамент, рефлекси, експеримент, рефлексологія, психофізіологія, психофізичний дуалізм, кореляції.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Як формувалися уявлення про вищу нервову діяльність у стародавньому світі?
2. Як розумів поведінкові акти людей Гіппократ?
3. Яке значення для розвитку психофізіології мають філософські праці Р. Декарта?
4. В чому полягає внесок В. Вундта в розвиток учення про вищу нервову діяльність?
5. Як розвивалася психофізіологія в працях М.І. Сеченова та І.П. Павлова?

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. За допомогою психодіагностики визначити свій темперамент.
2. В зошиті намалювати схему формування рефлексу.

Теми рефератів.

1. Розвиток основ психофізіології в працях Гіппократа та Авіценни.
2. Діалектичний погляд на вчення М.І. Сеченова про рефлекси.
3. Значення праць І.П. Павлова для розвитку психофізіології.

Література : [1-16]

Тема 3. Міждисциплінарні зв'язки психофізіології

Взаємозв'язки психофізіології з анатомією нервової системи, загальною нейрофізіологією, біохімією, імунологією, патофізіологією. Зв'язки психофізіології з психологією, патопсихологією, психіатрією, нейрохірургією. Вища нервова діяльність як основа вивчення закономірностей психічних станів і психофізіологічних напружень організму. Використання досягнень психофізіології в клінічній практиці, в побудові кібернетичних моделей психічних процесів. Прикладні галузі психофізіології (психофізіологія праці, спорту тощо).

Мета: Засвоїти поняття вищої нервової діяльності як основи вивчення закономірностей психічних станів і психофізіологічних напружень організму. Сформувати уявлення про міждисциплінарні зв'язки психофізіології. Показати прикладне значення психофізіології.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми аспірантам необхідно розглянути та проаналізувати взаємозв'язки психофізіології з анатомією нервової системи, загальною нейрофізіологією, біохімією, імунологією, патофізіологією, психологією, патопсихологією, психіатрією, нейрохірургією.

Словникова робота: анатомія нервової системи, нейрофізіологія, біохімія, імунологія, патофізіологія, психологія, патопсихологія, психіатрія, нейрохірургія, психічні стани, клінічна апраксія, кібернетична модель психічних процесів.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Розкрити взаємозв'язки психофізіології з анатомією нервової системи, загальною нейрофізіологією, біохімією, імунологією, патофізіологією.
2. Показати взаємозв'язки психофізіології з психологією, патопсихологією, психіатрією, нейрохірургією.

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Провести диспут на тему «Побудова кібернетичних моделей психічних процесів».

2. В зошиті намалювати схему міждисциплінарних зв'язків психофізіології.

Теми рефератів.

1. Вища нервова діяльність як основа вивчення закономірностей психічних станів і психофізіологічних напружень організму.
2. Прикладне значення психофізіології.

Література : [1-16]

Змістовий модуль 2. Загальна психофізіологія

Тема 4. Роль біологічних факторів у психічній діяльності

Єдність психіки з її нейрофізіологічним субстратом. Співвідношення мозку та психіки. Властивості нервової системи та її роль у здійсненні психічної діяльності. Подразники та їх характеристика. Вплив різних факторів на функціональну активність нервових структур.

Мета: Навчити аспірантів розуміти єдність психіки з її нейрофізіологічним субстратом, визначати вплив різних факторів на функціональну активність нервових структур.

Методичні вказівки: аспіранти повинні чітко розуміти властивості нервової системи та її роль у здійсненні психічної діяльності, знати як впливають різні подразники на функціональну активність нервових структур.

Словникова робота: нейрофізіологічний субстрат психіки, нервові структури, психічна діяльність, подразники, функціональна активність.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Як впливають властивості нервової системи на здійснення психічної діяльності?
2. Дайте визначення та характеристику подразників.
3. Від чого залежить функціональна активність нервових структур?

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Скласти план експерименту щодо визначення впливу різних подразників на нервову систему.
2. Провести дискусію на тему «Мозок і психіка».

Теми рефератів.

1. Нервова система та її властивості.
2. Функціональна активність нервових структур.

Тема 5. Фізіологічні та біохімічні зміни в нервовій системі в процесі активності організму

Зв'язок фізіологічних і біохімічних змін у нервовій системі з функціонуванням пам'яті, регуляцією емоцій, сном і сновидіннями. Поняття про аналізатори та аналізаторні системи. Сприйняття інформації різними сенсорними системами та їх взаємозв'язок. Психофізіологічні механізми функціонування пам'яті, уваги, регуляції емоцій, організації рухів. Психофізіологічні основи сну і сновидінь.

Мета: Навчити аспірантів розуміти психофізіологічні механізми функціонування психічних процесів.

Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи з даної теми аспіранти повинні знати поняття про аналізатори та аналізаторні системи, розуміти зв'язок фізіологічних і біохімічних змін у нервовій системі з функціонуванням пам'яті, регуляцією емоцій, сном і сновидіннями.

Словникова робота: аналізатори, аналізаторні системи, сенсорні системи, психофізіологічні механізми.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Поясніть фізіологічні та біохімічні основи функціонування психічних процесів.
2. Дайте психофізіологічне пояснення сну та сновидінь.
3. Дайте визначення поняття «аналізатори».

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Провести експеримент щодо прийняття інформації різними сенсорними системами, доведіть їх взаємозв'язок.
2. Переглянути навчальний фільм «Сон і сновидіння».

Теми рефератів.

1. Психофізіологічні механізми пам'яті.
2. Психоаналітичне та психофізіологічне розуміння сну і сновидінь.
3. Психофізіологічні основи регуляції емоцій та рухів людини.

Тема 6. Анатомічні основи психофізіології. Структура і функції центральної нервової системи.

Головний та спинний мозок, їх структура, функції та взаємодія. Соматична і вегетативна нервові системи. Діяльність симпатичного та парасимпатичного відділів вегетативної нервової системи. Кора і підкірка головного мозку. Будова і функціональні властивості нейронів, нейронних центрів, провідних шляхів. Особливості формування процесу збудження в нейроні. Синапси, їх види, особливості функціонування збудливих і гальмівних синапсів. Ретикулярна формація головного мозку як головний регулятор усіх його структур. Лімбічна система та емоції.

Мета: Навчити аспірантів розуміти с структуру, функції та особливості взаємодії головного та спинного мозку.

Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи аспіранти повинні вміти дати характеристику соматичної та вегетативної нервової систем, показати взаємодію головного та спинного мозку, симпатичного та парасимпатичного відділів вегетативної нервової системи, кори та підкірки головного мозку; знати будову та функції нейронів, нейронних центрів, провідних шляхів.

Словникова робота: головний мозок, спинний мозок, вегетативна нервова система, соматична нервова система, симпатична і парасимпатична нервова система, нейрони, нейронні центри, провідні шляхи, синапси, ретикулярна формація, лімбічна система..

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте основи взаємодії головного та спинного мозку людини.
2. Яким чином формується процес збудження в нейроні?
3. Які види синапсів Ви знаєте?
4. Яке значення має лімбічна система в регуляції емоцій людини?
5. Охарактеризуйте значення ретикулярної формації головного мозку.

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. В зошиті намалуйте схему взаємодії відділів нервової системи людини.
2. Проведіть дискусію на тему «Психофізіологічна регуляція емоцій людини в нормі та патології».

Теми рефератів.

1. Значення вегетативної нервової системи в організмі людини.
2. Нейрони, їх будова і функції.
3. Ретикулярна формація головного мозку як регулятор його структур.

Змістовий модуль 3. Методи дослідження в психофізіології

Тема 7. Дослідження нейрофізіологічних механізмів психічних явищ

Принципи організації наукових досліджень у психофізіології. Біоетичний аспект психофізіологічних досліджень. Вивчення ролі мозкових структур, що є в людини і тварин, дослідження проявів інстинкту, формування умовних і безумовних рефлексів. З'ясування психофізіологічних механізмів емоційних процесів, сну і сновидінь.

Мета: Навчити аспірантів основам наукових психофізіологічних досліджень..

Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи аспіранти повинні вміти планувати і проводити наукові дослідження з психофізіології, аналізувати отримані результати.

Словникова робота: психофізіологічні дослідження, біоетика, психофізіологічні механізми, експериментальні психофізіологічні дослідження.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Які принципи організації наукових досліджень у психофізіології?
2. Дайте визначення біоетики, поясніть її значення для наукових досліджень.
3. Які напрямки психофізіологічних досліджень є актуальними в наш час?

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Провести психофізіологічне дослідження сновидінь.
2. В зошиті написати основні принципи біоетики.

Теми рефератів.

1. Історія та сучасне значення біоетики в науці.
2. Експериментальні дослідження нейрофізіологічних механізмів психічних явищ.

3. Література : [1-16]

Тема 8. Традиційні та електрофізіологічні методи досліджень у психофізіології

Традиційні методи психофізіологічних досліджень: реєстрація сенсорних, моторних, вегетативних реакцій, аналіз наслідків пошкодження та стимуляції

головного мозку. Вживляння електродів у мозок, використання спеціальних приладів для реєстрації психофізіологічних проявів. Електрофізіологічні методи дослідження. ЕЕГ, МРТ, КТ. Математичні способи обробки даних.

Мета: Навчити аспірантів проведенню традиційних та електрофізіологічних психофізіологічних досліджень.

Методичні вказівки: в процесі самостійної роботи аспіранти мають навчатися основ психофізіологічних досліджень.

Словникова робота: метожи психофізіологічних досліджень, сенсорні реакції, моторні реакції, реєстрація психофізіологічних проявів, електрофізіологічні методи дослідження.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте традиційні методи психофізіологічних досліджень.
2. З якою метою в психофізіології вживляють електроди в головний мозок?
3. Яку інформацію про нервову систему можна отримати за допомогою електрофізіологічних методів дослідження?
4. Яким чином здійснюється математична обробка результатів психофізіологічних досліджень?

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Перегляд навчального фільму « Методи психофізіологічних досліджень».
2. Аналіз результатів ЕЕГ та МРТ досліджень.

Теми рефератів.

1. Аналіз наслідків пошкодження та стимуляції головного мозку.
2. Спеціальні прилади для реєстрації психофізіологічних проявів.

Література : [1-16]

Тема 9. Значення психодіагностичних досліджень у психофізіології

Психодіагностика емоційної сфери, пізнавальних психічних процесів, свідомих і несвідомих дій людини. Психофізіологічне значення дослідження властивостей особистості. Патопсихологічна діагностика, її значення для психофізіології.

Мета: Навчити аспірантів використанню психодіагностичних методів у психофізіології.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми, аспірантам необхідно навчитися використовувати психодіагностику в процесі психофізіологічних досліджень.

Словникова робота: психодіагностика, емоційна сфера, пізнавальні психічні процеси, властивості особистості.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Які психодіагностичні методики можуть бути використані в процесі психофізіологічних досліджень?
2. Яке значення для психофізіології має патопсихологічна діагностика?

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Провести психодіагностичне дослідження властивостей особистості.
2. Провести психодіагностику емоційної сфери.

Теми рефератів:

1. Психофізіологічні особливості пізнавальних процесів людини та їх психодіагностика.
2. Психофізіологічні основи свідомих і несвідомих дій людини.

Література : [1-16]

Змістовий модуль 4. Окремі напрямки психофізіології

Тема 10. Психофізіологія відчуттів і пізнавальних психічних процесів

Рефлекторні реакції як основа вищої нервової діяльності. Сенсорна психофізіологія,- психофізіологія органів чуттів, відчуттів, сприйняття. Психофізіологія уваги, пам'яті, мисленневих процесів, мови, навчання. Перша і друга сигнальні системи. Абстрактне мислення. Механізм утворення мови. Аналітики-синтетична діяльність головного мозку.

Мета: Навчити аспірантів розумінню психофізіологічних основ вищої нервової діяльності людини.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми аспірантам необхідно розглянути та проаналізувати питання рефлекторних реакцій як основи вищої нервової діяльності, засвоїти основи сенсорної психофізіології, сформулювати поняття про сигнальні системи та аналітико-синтетичну діяльність головного мозку.

Словникова робота: рефлекторні реакції, сенсорні системи, перша і друга сигнальні системи, абстрактне мислення, психофізіологія мовлення, аналітико-синтетична мозкова діяльність.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Що є основою вищої нервової діяльності?
2. Що вивчає сенсорна психофізіологія?
3. Яким чином відбувається утворення мови?
4. Чим відрізняються перша та друга сигнальні системи?
5. Психофізіологічні механізми процесів аналізу та синтезу.

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Проведіть дослідження уваги та пам'яті.
2. Проведіть дискусію на тему «Вербальне і невербальне спілкування».

Теми рефератів

1. Психофізіологічні основи мови.
2. Психофізіологія сигнальних систем людини.
3. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку.
4. Психофізіологічні основи мислення людини.

Література : [1-16]

Тема 11. Психофізіологія емоційно-мотиваційної сфери, активності, сну і стресу

Психофізіологія активності, організації рухів, мимовільних і немимовільних дій. Функціональна система побудови поведінкового акту за П.К. Анохіним. Психофізіологія функціональних станів організму. Психофізіологія сну і сновидінь. Психофізіологічні основи адаптаційних механізмів і стресових реакцій.

Мета: Навчити аспірантів розумінню психофізіологічних основ побудови поведінкового акту, функціональних станів організму, організації мимовільних і не мимовільних дій.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми аспірантам необхідно розглянути та проаналізувати питання активності, організації рухів, мимовільних і немимовільних дій, сформулювати поняття про психофізіологічні основи адаптаційних механізмів і стресових реакцій.

Словникова робота: мимовільні і не мимовільні дії, організація рухів, поведінковий акт, функціональні стани, адаптаційні механізми, стресові реакції..

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте психофізіологічні механізми активності, організації рухів, мимовільних і немимовільних дій.
2. Хто є автором поняття функціональної системи побудови поведінкового акту?
3. Розкрийте психофізіологічні основи адаптаційних механізмів і стресових реакцій.

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. В зошиті намалюйте схему побудови поведінкового акту за П.К. Анохіним.
2. Перегляд навчального фільму «Психофізіологія стресу і адаптації».

Теми рефератів

1. Психофізіологія мимовільних і не мимовільних дій.
2. Психофізіологічні основи розладів руху при психоневрологічних захворюваннях.

Література : [1-16]

Тема 12. Диференціальна психофізіологія

Диференціальна психофізіологія як особливий напрямок дисципліни. Психофізіологічні основи індивідуально-психологічних відмінностей. Типологія людини: історичний аспект, обґрунтування в теорії І.П. Павлова. Характеристика основних типів вищої нервової діяльності. Властивості нервової системи тіла: врівноваженість і стабільність. Психофізіологічні характеристики темпераментів людини.

Мета: Навчити аспірантів розумінню психофізіологічних основ індивідуально-психологічних відмінностей..

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми аспірантам необхідно розглянути та проаналізувати питання психофізіологічних основ індивідуально-психологічних відмінностей, знати типологію людини та характеристику основних типів вищої нервової діяльності.

Словникова робота: індивідуально-психологічні відмінності, диференціальна психофізіологія, типологія людини, властивості нервової системи, темперамент.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте психофізіологічні основи індивідуально-психологічних відмінностей.
2. Обгрунтуйте типології людини на основі теорії І.П. Павлова.
3. Охарактеризуйте основні типи вищої нервової діяльності.

Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Провести ділову гру «Реагування на ситуацію в залежності від темпераменту».
2. В зошиті записати коротку характеристику типів вищої нервової діяльності.

Теми рефератів

1. Диференціальна психофізіологія як наука.
2. Характеристика основних типів вищої нервової діяльності.

Література : [1-16]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александров Ю.И. Психофизиология / Ю.И. Александров, 2012.
2. Данилова Н.Н. Психофизиология / Н.Н. Данилова, 2004.
3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин, 2003.
4. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека / Е.П. Ильин.- С.-Пб: Питер М, 2005.
5. Коқун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності: монографія / О.М. Коқун.- К.: Міленіум, 2004.- 265 с.
6. Коқун О.М. Психофізіологія: навч. посібник / О.М. Коқун.- К.: Центр навч. літ., 2006.- 184 с.
7. Коқун О.М. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу «людина-людина»: монографія / О.М. Коқун, О.Р. Малхазов,

О.М. Корніяка, В.В. Клименко та ін.. [ред. О.М. Кокур].- Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.

8. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д. Максименко, В.О. Соловієнко.- К.: Психологія, 2004.

9. Николаева Е. Психофизиология. Психологическая физиология с основами физиологической психологии / Е. Николаева, 2018.

10. Ткачук В.Г. Анатомия и эволюция нервной системы: краткий конспект лекцій / В.Г. Ткачук, В.Б. Хапко.- К.: МАУП, 2003.- 56 с.

11. Практикум з фізіології людини і тварин: навч. посібник для лаб. Занять.- Луцьк: Вежа, 2003.- 176 с.

12. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини / Л.І. Старушенко.- К.: Здоров'я, 2003.- 319 с.

13. Седова Н.Н. Биоэтика как прикладная философия / Н.Н. Седова.- М.: Биоэтика, 2010.

14. Теплов Б.М. Психология и психофизиология индивидуальных различий / Б.М. Теплов.- 2003.

15. Чайченко Г.М. Фізіологія людини і тварин. Вища нервова діяльність / Г.М. Чайченко, В.О. Цибенко, В.Д. Сокур [ред.. В.О. Цибенко].- К.: Вища школа, 2003.

16. Югай К.Д. Фізіологія центральної нервової системи, вищої нервової діяльності та етіологія: навч. посібник / К.Д. Югай, О.М. Бобрицька, В.В. Кочеткова.- Харків: Золоті сторінки, 2004.- 108 с.